

creixent, participa en la creació d'Amics de les Arts de Terrassa. L'èxit el corona l'homenatge que rep a Arenys de Mar, la seva ciutat natal. És ara quan fa algunes de les seves obres capitals, com ara *El Perdó* o *El Fill Pròdig*, *L'Estudiant de Vic* i la maqueta d'*Agnès la Puntaire*. Torna a relacionar-se amb Palma de Mallorca. Les exposicions sovintegen i elabora molta obra religiosa i retrat.

Durant la Guerra Civil espanyola l'activitat artística s'interromp, i la reprèn en acabar el conflicte, tot intensificant la seva obra religiosa. L'obra de maduresa, als anys quaranta, torna a un tractament noucentista, conservador, sota la influència d'Eugeni d'Ors (tractada a les pàgines 195-196), amb un tractament sòlidament clàssic, cànons curts, complexions robustes, volums marcats, temes no simbòlics... (pàgina 199). Mor el 1952.

Podríem dividir aquest estudi en dues parts: en una primera hi ha una descripció detallada de la vida i l'obra de Cèsar Cabanes i a la segona hi ha una catalogació d'exposicions, amb escrits poètics, un utilíssim índex onomàstic –quelcom que moltes vegades es troba a faltar– i la bibliografia, amb la relació dels arxius i les fons consultats. La documentació en notes a peu de pàgina, com ja ens hi té acostumats l'autora, és exhaustiva, i personalment recomanaria que no es llegís sinó per contrastar o confirmar alguna dada, ja que interrompria en excés el ritme de lectura. Confesso que la segona lectura, quan he prescindit de l'aparell crític, m'ha resultat

molt estimulant. La documentació gràfica que acompanya el text és pertinent, necessària i no simplement decorativa, de manera que aconsegueix veritablement la funció d'"il·lustrar" l'explicació.

L'autora no se sent *segrestada* pel biografiat, com observem moltes altres vegades, sinó que, quan ho considera oportú, assenyalava punts febles o controvertits del personatge, pel que fa a les seves qualitats humanes (pàgines 124 i 167-168).

"Un llibre que omple un buit", com es diu habitualment? Més que això, un exemple de treball rigorós, complet i necessari.

Àngel Rodríguez i Carreño

DUCH i AGULLÓ, Joan. **Els anys negres**. Edició de Jaume Aulet, amb la col·laboració de Rafel Comas. Terrassa: Fundació Torre del Palau, 2008. 207 pàgines (Terrassa Viva; 14).

Joan Duch havia començat a destacar com a novel·lista a principi dels anys trenta dins del panorama de la literatura catalana, arribant a publicar en una de les col·leccions més prestigioses del moment, A tot vent, de l'editorial Proa. L'obra que es presenta no és una novel·la, és un dietari, una obra molt diferent de les anteriors. És el dietari dels anys de cruenta guerra i de la posterior postguerra. Una visió molt particular de les vivències i conseqüències més directes sobre la població civil i la

rereguarda. Sobta el seu punt de vista i el llenguatge que utilitza, i més si es compara amb les obres anteriors, on havia demostrat tenir certa sensibilitat social i ser conscient de la realitat del món obrer, que una ciutat industrial com Terrassa no podia obviar.

El text de Duch va precedir d'un magnífic estudi d'en Jaume Aulet, que també ha tingut cura de l'edició i de les notes a peu de pàgina, moltes vegades aclaridores i indispensables per a poder seguir el fil de l'escriptura. El text de Duch presenta imprecisions i contradiccions si es compara amb els fets reals, fins al punt de fer-ne que en sigui el propi autor, a part que deixa entreveure una visió de la vida i una ideologia bastant diferents de les mostrades en les novel·les d'aquest autor. Aulet, juntament amb Jordi F. Fernández i Jaume Closa, no dubten de l'autoria, sinó que creuen que es tracta d'un text escrit en present però uns quants anys més tard, quan el panorama polític era el que era, i un cop Duch ja havia patit en pròpia carn la violència de la repressió franquista. L'ofici d'escriptor de Duch, acostumat als jocs de paraules i a les llicències literàries, ens pot fer arribar a pensar que sigui realment un dietari. En tot cas, sigui el que sigui, es tracta d'una visió molt particular d'uns anys molt difícils en tots els aspectes.

Com bé va dir Vicenç Villatoro en l'article "Ni poc ni massa",¹ és moment de parlar de memòria històrica, però no només n'hi ha una. Hi ha tantes memòries històriques com vivències i

persones. La memòria és fugissera, en tot cas són records i vivències personals, però que també cal tenir-lo en compte.

Àngels Carles i Pomar

1. Vicenç Villatoro, "Ni poc ni massa", *AvuiTerrassa*, 23 de març de 2009, p.12.

CARDÚS I FLORENSA, Salvador. **Un Nadal tacat de sang. La mort de l'abat Biure**. Terrassa: Fundació Torre del Palau, 2008 (Àmfora, 7).

Coincidint amb el cinquantè aniversari de la mort de l'historiador Salvador Cardús i Florensa, es torna a reeditar una de les seves publicacions pòstumes. L'objectiu de l'obra de Cardús, com es fa patent des de la primera pàgina, és rebatre el "sectarisme" de Bofarull ("Heus aquí, doncs, la reconcentrada i maliciosa relació de Balaguer, fruit evident de les directrius en mala hora traçades per Bofarull", p. 21) i demostrar que cap terrassenc no va participar en el crim, "inesperat i sacríleg" (p. 88). Fent gala del seu rigor positivista, Cardús efectivament detalla i contextualitza l'assassinat de l'abat Biure, mitjançant una encomiable recerca duta a terme per diversos arxius catalans. Per cert, hauria estat massa demanar una actualització de l'aparat crític de notes? De fet, també es va perdre l'ocasió de fer-ho amb l'edició, facsímil com aquesta, de *Terrassa medieval* o de les *Ordinacions de bon govern*. S'evitarien així críptiques referències com ara "AHCB (soterrani)".